

ФЕНОМЕН ПЕРИФЕРІЙНОСТІ В РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИМІСЬКИХ ЗОН

Феномен периферійності в розвитку приміських рекреаційних територій – важливе завдання архітектурної науки, потреба наукового обґрунтування підходів до розвитку агломерацій великих міст, зокрема, рекреаційної функції на цих територіях.

Однією з важливих теорій, що вимагає осмислення для задач рекреаційного розвитку приміських зон є теорія «центр – периферія». Периферійність трактується в аспектах: територіальному, господарському, соціальному, політичному, а також архітектурно-урбаністичному («периферійність» функцій, їх мала роль у системі). Відособленість території впливає на незначне перетворення структурного середовища, а також збереження локальної та регіональної культури, а це може трактуватись у сучасних умовах як ресурс розвитку туризму та рекреації.

Основоположником «теорії центральних місць» можна вважати В. Кристаллера. Відповідно до цієї теорії стверджується, що туристичні території знаходяться в периферійних регіонах, які пропагують атрактивні туристичні якості, що є альтернативою до територій зурбанізованих. Ці території є периферійними до центральних осередків, отже, — теорію Кристаллера можна застосувати для осмислення феномена периферійності як протилежності централізму. Допущення, зроблені в цій теорії (однорідність поверхні, рівномірність розселення населення, однакова віддаль між населеними пунктами, рівномірний розподіл ресурсів, бажання споживача мінімізувати відстань до послуг, сполучення однаковим видом транспорту для всіх мешканців тощо) обумовлюють потребу суттєвого переосмислення основних положень цієї теорії для задач рекреаційного розвитку приміських територій розміщення рекреаційних та туристичних об'єктів, функціонального зонування території.

Робочою гіпотезою дослідження є припущення, що теорія Кристаллера може бути застосована для обґрунтування схем розвитку рекреації в приміських (периферійних) зонах великого міста при умові заповнення допущень конкретними характеристиками цих територій.

Для адаптації виділених теорій для задач розвитку приміських територій у дослідженні використано передусім метод анкетування. Використовувались дві категорії анкетованих: перша анкета була скерована на осіб, що відпочивають (більше трьох днів) і туристів (відвідують територію 1 – 2 дні). Ці матеріали стали основою для з'ясування мотивів і мети приїзду та визначення туристичної атракційності цих місць. Вони дозволили визначити рівень свідомості щодо історії та

природних властивостей регіону, а також вияснити мотивацію зацікавлення відвідувачів цим районом.

Іншу групу анкетованих склали представники місцевої влади (в основному сільських територіальних громад). Стало можливим визначення рівня туристичної та рекреаційної атрактивності в оцінці цієї категорії респондентів. Проводилось некатегоризоване опитування, що базувалось на особистих контактах і розмовах з власниками об'єктів, працівників закладів, а також представниками влади та місцевими мешканцями. Дозволило це доповнити анкетування (кількісний аналіз) даними якісного характеру.

У праці також використано методики натурних обстежень. Для оцінки атрактивності середовища використано метод (бонітаційної) інвентаризації ландшафтів. Вона дозволила виявити істотні для рекреації й туризму території (природні та історичні комплекси). Аналізуючи розміщення в системі агломерації, близьке оточення таких комплексів, а також структуру елементів, що творять рекреаційно-туристичну атракційність та зв'язків між ними вдалося визначити ієрархію та структуру унікальності (подібність – відмінність) території приміської зони Львова.

Спостерігається тенденція зросту туристичного руху на територіях сільських громад, які можуть отримати статус відпочинкових. В їх структурі виділяються території для короткотермінового перебування (1 – 3 дні) та довготривалого (до тижня). Відвідувачі надають перевагу місцям, до яких повертаються із сентиментальних причин.

Таким чином, усунуті допущення Кристаллера, зроблені в його теорії про території центральних місць, введено відмінності ландшафтно-естетичні, складеної системи розселення, людського виміру (мешканців і туристів), їх уподобань та ментальним особливостям, складеної структури функціонального освоєння території. Залежно від скупчень туристично-рекреаційних утворень у приміській зоні можемо виділити чотири типи територій:

- домінація об'єктів відпочинку, що творять умови індивідуальним туристам (дачі, поля для наметів, поселення в будинках мешканців);
- сезонність туристичного руху — найбільший попит і тривалість перебування припадає на час літніх відпусток (як доповнення до довготривалого відпочинку під час відпусток і канікул);
- близькість водних поверхонь (ставів, колишніх кар'єрів) і відповідної категорії та форм відпочинку;
- історична атрактивність середовища, що обумовлює інтелектуальний туризм.

Виділена класифікація територіальних утворень в умовах адміністративно-територіальної реформи може визначити напрями їх соціально-економічного розвитку та архітектурно-просторової організації.